

Vaše Magnificencie, vážená pani štátna tajomníčka, ctené dámy, vážení páni,

dovoľte mi pogratulovať k 25. výročiu vzniku Slovenskej rektorskej konferencie. Patríte dnes medzi vysoko rešpektované organizácie, ktoré majú významný vplyv na rozvoj vysokého školstva a aj celej spoločnosti.

„Vzdelávanie a kultúra sú kľúčom k budúcnosti – tak pre jednotlivcov, ako aj pre spoločnosť. Je to príležitosť, ako premeniť okolnosti na príležitosti, ako ľudí naučiť kriticky myslieť a ako sa dohodnúť v spoločnosti individualít.“

Európa v poslednom období čelí niekoľkým kľúčovým výzvam, ktorými sú:

- pokračujúca digitalizácia, automatizácia a rozvoj umelej inteligencie, ako aj potreba držať krok s technologickým pokrokom,
- budúcnosť práce, jej vplyv na pracovné podmienky a zručnosti a schopnosti potrebné v budúcnosti,
- sociálna inklúzia,
- demografické trendy a starnutie populácie,
- nové formy komunikácie, sociálne médiá, fenomén „falošných správ“ a potreba podporovať mediálnu gramotnosť a kritické myslenie všetkých občanov, ako aj
- rozmach populizmu a xenofóbie, riziko násilnej radikalizácie a potreba posilňovať pocit spolupatričnosti.

Vzdelávanie a kultúra môžu a mali by byť súčasťou riešenia mnohých z týchto výziev a ponúkajú cestu, ako využiť súvisiace príležitosti.

V Ríme v marci 2017 rozhodli hlavy štátov a vlád, že zachovajú EÚ ako jedinečný projekt, v rámci ktorého podľa hesla „**zjednotení v rozmanitosti**“ EÚ a jej členské štáty môžu využívať vzácne prednosti a bohatstvo svojich národov na dosiahnutie bezprecedentného pokroku. Na to nadväzovalo **stretnutie 17. novembra 2017 v Göteborgu**, pri ktorom sa chcem chvíľu pozastaviť.

Na tomto stretnutí sa zdefinovala vízia európskeho vzdelávacieho priestoru, ktorý má vychádzať z nového programu v oblasti zručností pre Európu a investícií do európskych iniciatív pre mládež ako odpoveď na otázku, ako lepšie reagovať na potreby hospodárstva a posilňovať odolnosť Európy v kontexte rýchlych a hlbokých zmien v dôsledku technologického pokroku a globalizácie.

Európa nemá veľmi dobré výsledky pri dosahovaní kvalitných zručností, keďže dokonca aj tie najúspešnejšie členské štáty zaostávajú za vyspelými ázijskými krajinami.

Slovensko však zaostáva aj za priemerom EU a potreba reagovať na súčasné výzvy je o to naliehavejšia.

Podľa medzinárodných rebríčkov v prvej desiatke sú iba dve európske univerzity, len 10 z 50 najlepších univerzít na svete sa nachádza v EÚ a naše tri najúspešnejšie slovenské sa nachádzajú významne ďalej. Je dôležité, aby Európa aj naďalej zostala atraktívnym miestom na štúdiá a aby sa v budúcnosti na horných priečkach medzinárodných rebríčkov objavovalo viac európskych univerzít – to je európska vízia. Naša slovenská musí byť rovnako ambicióznou s cieľom postúpiť medzi prvú stovku.

Podstatou európskeho projektu je prekonávanie hraníc a voľný pohyb. Vnútrotný trh je dnes už skutočnosťou, pokiaľ ide o tovar, ale nie na poli vzdelávania a kultúry. Na druhej strane sme vo všetkých členských štátoch svedkami rastúceho záujmu o cezhraničnú spoluprácu a mobilitu pre vzdelávajúce sa osoby i kultúrne a tvorivé diela.

EU hovorí o potrebe vybudovania skutočne európskych univerzít, ktoré budú môcť vytvárať siete, hladko spolupracovať aj naprieč hranicami a konkurovať ostatným inštitúciám na medzinárodnej úrovni a v tomto kontexte dovoľte otázku: **„Kde sa v tomto procese vidí Slovensko so svojim rozdrobeným vysokým školstvom?“**

V centre tejto spoločnej stratégie je myšlienka pracovať na vybudovaní európskeho vzdelávacieho priestoru založeného na dôvere, vzájomnom uznávaní, spolupráci a výmene najlepších postupov, mobilite a raste, ktorý by mal vzniknúť do roku 2025, a to aj vďaka tomu, že:

- vzdelávacia mobilita sa stane skutočnosťou pre všetkých, do roku 2025 sa rozšíri program Erasmus+ vo všetkých kategóriách, ktoré už pokrýva (žiaci, študenti, stážisti a učitelia), s cieľom zdvojnásobiť počet účastníkov a osloviť aj tých zo znevýhodnených prostredí, pre nás je táto výzva aj rizikom, že mnohí z týchto študentov zostanú v zahraničí,
- sa odstráni prekážky pri uznávaní kvalifikácií, tak na úrovni škôl, ako vysokoškolského vzdelávania, súčasťou toho by mohol byť nový postup, ktorý by čerpal zo skúseností existujúcich modelov spolupráce, aby sa uľahčilo takéto uznávanie a dosiahol pokrok v cezhraničnom uznávaní osvedčení o odbornej príprave a celoživotnom vzdelávaní („Sorbonnský proces“), aj tento trend môže pre nás v budúcom období znamenať väčší odliv študentov do zahraničia,
- sa zmodernizujú postupy tvorby obsahu vzdelávania a dynamicky sa prispôbia rýchle sa meniacim podmienkam a tu sa chcem spýtať, či sme pripravení zachytiť tieto medzinárodné trendy?
- sa podporí jazykové vzdelávanie, v ktorom sa stanoví referenčná hodnota, podľa ktorej by do roku 2025 všetci európski absolventi vyššieho sekundárneho vzdelávania mali mať dobrú znalosť dvoch jazykov okrem svojho materinského jazyka (materinských jazykov), čo okrem príležitostí na trhu práce opätovne vytvára tlak na naše vzdelávacie inštitúcie,
- **sa vybudujú európske univerzity svetovej úrovne, ktoré dokážu bezproblémovo spolupracovať cez hranice a konkurovať ostatným inštitúciám na medzinárodnej úrovni** a myslím, že na mieste je otázka: „Ako chceme my konkurovať keď už nie svetu, tak aspoň okolitým krajinám?“
- sa zlepši kvalita vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania,
- sa podporia inovácie vo vzdelávaní v digitálnom veku a
- sa bude poskytovať väčšia podpora učiteľom.

Investovanie do ľudí a vzdelania však niečo stojí.

Aby táto ambiciózna spoločná stratégia bola vierohodná, budeme musieť investovať do vzdelávania, a to v primeranom objeme. Politické ambície by bolo treba zosúladiť s dostupnými prostriedkami. Toto je jednoznačne úloha vlády a politikov. Plne si uvedomujem dlh politiky voči slovenskému školstvu a prehlasujem, že sa budeme snažiť ho znižovať v rámci možností výkonu ekonomiky. Sú však aj prvky, ktoré si nebudú vyžadovať nové finančné prostriedky, ale potrebujú investície do spolupráce, napríklad zjednodušením

ustanovení o uznávaní alebo odstránením právnych prekážok, ktoré bránia cezhraničnej mobilite a spolupráci. V kontexte obmedzených verejných zdrojov na vnútroštátnej úrovni aj na úrovni EÚ však bude v prípade niektorých foriem vzdelávania (napr. podpora spolupráce v oblasti vysokoškolského vzdelávania) treba preskúmať potenciál využívania inovatívnych spôsobov financovania, napríklad s využitím súkromných investícií a investičných nástrojov, akým je napríklad Európsky fond pre strategické investície. Opäť mi dovoľte otázku: „Aká je spolupráca slovenského priemyslu s našimi univerzitami?“ Príležitosťou mala byť účasť zástupcov významných spoločností v správnych radách našich fakúlt a univerzít. Realitou je, že dnes ide viac o osobnú prestíž kapitánov priemyslu, ktorá je založená na členstve v správnych radách ako o pomoc a spoluprácu. Stav, v ktorom sa nachádzame nemôže byť našim cieľom. Schválenie superodpočtu na vedu tiež berieme ako príležitosť a dúfame, že sa nezaradí medzi desiatky iných, nevyužitých.

Vaše Magnificencie, dámy a páni,
svojou otvorenosťou nemám záujem rušiť dôstojný a slávnostný priebeh tohto stretnutia. Zo svojich skúseností viem, že najväčšie veci sa zvyčajne nedohodnú na dlhých konferenciách, ale skôr v uvoľnenej atmosfére s pohárom dobrého vína v ruke. Je pre mňa obrovskou ct'ou tu dnes stáť pred vami, intelektuálnou elitou tohto národa. Nemám vnútornú potrebu vás poučať a ani mi to neprináleží. Chcem však toto vzácne stretnutie využiť ako impulz na debaty o budúcich dvadsiatich piatich rokoch našich univerzít a Slovenskej rektorskej konferencie. Ideálny stav by bol, ak by sa politici chodili pri každom rozhodnutí radiť s vami. Celkom to nefunguje... Ale ponaučenie si z toho vieme zobrať. Namodelujte si sami s múdrosťou vám vlastnou svoj životný priestor, lebo ak to neurobíte vy, politici to urobia za vás s múdrosťou vlastnou im a neviem či s tým budete úplne stotožnení.

Prajem pekný večer.